

Aan de woordvoerders asielbeleid in de Tweede Kamer

Datum 26 september 2025
Betreft Brief VluchtelingenWerk Nederland – commissiedebat Vreemdelingen-
en asielbeleid – donderdag 2 oktober

VluchtelingenWerk Nederland
Postbus 2894
1000 CW Amsterdam
Telefoon (020) 346 72 00
info@vluchtelingenwerk.nl
www.vluchtelingenwerk.nl

Geachte woordvoerders asielbeleid,

Voor dit laatste [commissiedebat vreemdelingen- en asielbeleid](#) voor de verkiezingen geeft VluchtelingenWerk Nederland u graag onderstaande punten mee. Daarnaast herinneren we u aan het feit dat een goede en efficiënte uitvoering van het asielbeleid in Nederland vooral gebaat is bij rust, structurele financiering voor de asielketen en het uitvoeren van de vele plannen en adviezen die er al liggen (adviesraad migratie, commissie van Zwol, fundamentele heroriëntatie asiel, etc. etc.). Ook de [VNG](#) sprak zich uit over het gebrekkige beleid en ondersteuning vanuit Den Haag:

“Het loopt uit de klauwen en de optelsom is explosief: lokale intimidatie en geweld, voortdurende overbelasting van Ter Apel, groeiende frustratie bij inwoners en bestuurders, en Haagse signalen die de uitvoering van wettelijke taken juist ondergraven. Lokale bestuurders staan in de kou zonder enige steun vanuit het kabinet. Zolang instroom, doorstroom, afdoening en terugkeer niet functioneren, blijven gemeenten de rekening betalen — in geld, in draagvlak en in veiligheid. Dat accepteren wij niet langer”.

Veranderingen van het beleid in de marge van de Nederlandse asielprocedure en het [afbreken van rechten van asielzoekers](#) (en [statushouders](#)) leiden op [geen enkele manier](#) tot het oplossen van de problemen die er zijn. Het (demissionaire) kabinet kiest er toch voor om de chaos en de problemen groter te maken, o.a. door de onduidelijkheid over de Spreidingswet te laten voortduren, het recht van gemeenten om statushouders voorrang op een sociale huurwoning te geven af te nemen, en de [waarborgen in de asielprocedure](#) af te breken door middel van de Asielnoodmaatregelenwet en de wet Invoering Tweestatusstelsel. **In dit kader tekenden meer dan [100.000 mensen onze petitie tegen invoering van deze asielwetten](#).**

Hieronder gaan we verder in op onze reactie op (de consultatie van) de Novelle strafbaarstelling illegaliteit, het belang van de discretionaire bevoegdheid in de asielprocedure en de nijpende situatie voor Oekraïense ontheemden in Nederland.

Novelle strafbaarstelling illegaliteit

VluchtelingenWerk Nederland maakt zich grote zorgen over het voorstel om onrechtmatig verblijf strafbaar te stellen¹. Wij achten dit voorstel in strijd met Europees en internationaal recht, disproportioneel en ineffectief voor het doel dat de regering ermee zegt na te streven, namelijk het bevorderen van terugkeer. Het zal leiden tot een onevenredige verharding van beleid zonder dat dit uitvoerbaar of zinvol is. VWN benadrukt dat het uitsluiten van strafbaarstelling van diegenen die hulp bieden aan personen die onrechtmatig in Nederland verblijven, zoals voorgesteld in deze novelle, onvoldoende is. De impact op het strafbaar stellen van personen zonder verblijfspapieren blijven namelijk intact. Tevens maken we ons zorgen dat de hulpverlening alsnog onder druk komt te staan, ongeacht deze novelle. Personen zullen zich onttrekken aan toezicht en hulpverlening en er is het risico dat er onduidelijkheid blijft bestaan onder hulpverleners of zij niet in overtreding zijn, terwijl de persoon die zij bijstaan dit wel is.

¹ Zie onze [reactie](#) op de internetconsultatie Novelle strafbaarstelling illegaal verblijf

Door de focus te leggen op de bescherming van hulpverleners wordt gesuggereerd dat daarmee de grootste bezwaren zijn weggenomen. Dat is een miskennen van de kern. Zolang de strafbaarstelling van mensen zonder rechtmatig verblijf overeind blijft, blijven ook de juridische strijdigheid, de schending van basisrechten, de impact op de hulpverlening en de negatieve maatschappelijke effecten bestaan.

Het is daarom niet voldoende om één aspect van het amendement te corrigeren. De gehele strafbaarstelling is onverenigbaar met de verplichtingen die Nederland heeft in het kader van de Terugkeerrichtlijn, de jurisprudentie van het Hof van Justitie en de internationale verdragen waaraan ons land gebonden is. De novelle verandert daarnaast niets aan het feit dat het amendement uitvoeringsorganisaties onnodig belast² en mensen zonder verblijfspapieren in een kwetsbare positie verder marginaliseert en criminaliseert. Strafrechtelijke vervolging draagt niet bij aan terugkeer, maar leidt juist tot vertraging en belemmering in het bereiken van duurzame oplossingen.

VluchtelingenWerk pleit voor het verwerpen van de Asielnoodmaatregelenwet, ook in het geval dat de Novelle wordt aangenomen. Het aangepaste amendement is nog altijd schadelijk voor de mensen en onze maatschappij, evenals veel bepalingen die al eerder zijn opgenomen in het wetsvoorstel.

Discretionaire bevoegdheid

De [uitspraak van de Raad van State](#) van 27 augustus 2025 bevestigt dat de minister nog altijd in het bezit is van de discretionaire bevoegdheid zoals neergelegd in artikel 14 van de Vreemdelingenwet 2000, en dat deze niet kan worden beperkt door bepalingen in het Vreemdelingenbesluit 2000. De Afdeling oordeelt expliciet dat de bevoegdheid aldus blijft bestaan in gevallen van schrijnende omstandigheden, ook nadat de eerste verblijfsprocedure is afgesloten. Wij benadrukken dat deze jurisprudentie de politieke en wettelijke urgentie onderstreept om daadwerkelijk ruimte te scheppen voor maatwerk in schrijnende gevallen. Wij zien namelijk in de praktijk dat mensen in uitzichtloze, humane noodsituaties vastlopen – juist wanneer hun situatie niet meer binnen de eerste procedure valt of wanneer hun casus niet past in de strikte kaders van de wet- en regelgeving.

VluchtelingenWerk pleit voor de terugkeer van de discretionaire bevoegdheid op alle momenten van verblijf, zoals tevens opgedragen door de Raad van State. Ook zijn we voorstander van het instellen van een onafhankelijke commissie (zoals de [Commissie Menselijke Maat en Maatschappelijk Belang](#)) die schrijnende individuele gevallen kan toetsen en adviseren, zodat mensen in uitzichtloze situaties niet buiten beschouwing blijven.

Nijpende situatie voor ontheemden uit Oekraïne

Afgelopen week luidde het [Rode Kruis](#) de noodklok over Oekraïners die steeds vaker op straat of in auto's slapen, omdat er in Nederland veel te weinig opvangplekken zijn. Eerder deze maand riep de [VNG](#) het kabinet op om voor oplossingen te zorgen in de problemen met de opvang van Oekraïners. Ook bij VluchtelingenWerk Nederland meldden zich de afgelopen weken in toenemende mate Oekraïense vluchtelingen, omdat het ze niet lukte een opvangplek te krijgen en zien we schrijnende situaties. Zo moest een éénjarige dreumes noodgedwongen meerdere nachten in een auto slapen en kon voor een vrouw van boven de tachtig slechts met veel moeite een opvangplek geregeld worden. De huidige situatie maakt het voor vluchtelingen uit Oekraïne zeer onduidelijk waar ze nog terecht kunnen, omdat er geen werkende aanmeldroute is en er geen beeld is van waar er opvangplekken beschikbaar zijn.

Probleem is niet nieuw

Al lange tijd is de bezettingsgraad van de gemeentelijke opvanglocaties voor Oekraïense vluchtelingen (GOO) zeer hoog, tegen de 100%. En al meer dan een jaar waarschuwen Rode Kruis, gemeenten, en

² In de [Uitvoeringstoets strafbaarstelling illegaliteit](#) wordt bevestigd dat de politie, KMar en DT&V ingrijpende aanpassingen voorzien in werkprocessen, de inzet van veel capaciteit en scholing van personeel, terwijl er risico's ten aanzien van legitimiteit en proportionaliteit worden gesignaleerd (o.a. p.7 en 33).

andere maatschappelijke organisaties voor dakloosheid onder Oekraïense vluchtelingen omdat zij in Nederland geen opvang en bescherming krijgen.

In de [Verzamelbrief](#) van 4 juli jl. refereert de minister aan een bestuurlijk overleg van april van dit jaar en wordt er aangekondigd dat er verschillende mogelijkheden en maatregelen verkend worden. Het gaat hierbij onder meer om een doelgroepflexibele regeling voor meerjarig flexibel onderdak aan nieuwkomers (ook reeds besproken in het [commissiedebat van 20 maart](#) van dit jaar). Ook wordt er onderstreept dat nieuwe plekken nodig zijn de komende maanden. Er wordt voor wat betreft nieuwe maatregelen en beleidsuitwerking verwezen naar 'na de zomer'³.

Aanspraak Richtlijn Tijdelijke Bescherming

Als Oekraïense vluchtelingen zich niet kunnen registreren in een gemeente, omdat er geen opvangplekken zijn, kunnen ze geen aanspraak maken op de Europese Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) en de bescherming waar ze recht op hebben. Naast dat Oekraïense vluchtelingen risico lopen om op straat terecht te komen, betekent dit ook dat ze geen aanspraak kunnen maken op medische zorg, onderwijs en leefgeld en niet mogen werken. Door het ontbreken van deze bescherming kunnen zij ook niet in hun eigen opvang en levensonderhoud voorzien.

Vluchtelingenwerk roept de Rijksoverheid op om de regie te pakken en in samenwerking met de gemeenten voldoende opvangplekken te organiseren voor Oekraïense vluchtelingen. Daarnaast is het noodzakelijk om een beeld te krijgen van de huidige situatie, om te voorkomen dat mensen van de radar verdwijnen. Een centraal registratiesysteem kan hierin een oplossing zijn.

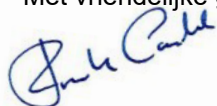
Kwaliteit van de opvang

Uit onderzoek naar de kwaliteit van gemeentelijke opvang voor ontheemden uit Oekraïne van [AEF](#) blijkt dat de kwaliteit van de opvang in de verschillende gemeenten zeer uiteenloopt. Een onwenselijke situatie. Een belangrijke aanbeveling is dan ook om te investeren in een kwaliteitsverbetering van de opvang. Na ruim drie jaar is niet langer sprake van een noodsituatie, maar van een situatie die vraagt om duurzame opvangomstandigheden met goed oog voor privacy en zelfregie van de bewoners. Hiervoor is een lange termijnvisie met meerjarige financiële afspraken van belang. Ook het onderzoek 'Meer dan een dak' van [WODC](#) dat op 25 september is gepubliceerd onderstreept het belang van goede opvang, met eigen voorzieningen en goede ondersteuning, omdat het een positief effect heeft op het welzijn en de (arbeids)participatie van Oekraïners. WODC benadrukt dat goede opvang geen aantoonbaar effect heeft op de terugkeerintenties.

VluchtelingenWerk vraagt de Rijksoverheid om te investeren in de kwaliteit van de gemeentelijke opvanglocaties voor Oekraïners, en om gemeenten hierin te faciliteren met een kwaliteitskader en voldoende financiële middelen.

Wij hopen dat u onze inbreng kunt gebruiken in het debat, voor vragen of een toelichting zijn we uiteraard beschikbaar.

Met vriendelijke groet,



Frank Candel
Bestuursvoorzitter VluchtelingenWerk Nederland

³ Zie onze [brief](#) hierover van 14 maart 2025 voor de aanbevelingen van VluchtelingenWerk.